

**ДОКТРИНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ТА КОНЦЕПТУАЛЬНО-ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД
У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОХОРОНИ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ
БІЗНЕСУ ТА/АБО КОНФІДЕНЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ БІЗНЕСУ
В УКРАЇНІ**

Кравченко О. М.

ВСТУП

До заходів охорони/захисту комерційної таємниці бізнесу (КТБ) та/або конфіденційної інформації бізнесу (КІБ) відносяться такі способи охорони КТБ та/або КІБ, які передбачають використання певного комплексу правових засобів, наданих законом й підзаконними актами особам, які законно нею володіють (комерційно цінна інформація певного бізнесу). До них слід віднести розробку і прийняття певним бізнесом нормативних актів: 1) Перелік відомостей, які складають КТБ та/або КІБ; 2) Положення про КТБ та/або КІБ; 3) Інструкцію, яка зобов'язує співробітників підприємства дотримуватися режиму нерозголошення КТБ та/або КІБ; 4) Угоду про нерозголошення КТБ та/або КІБ; 5) та ін.

Метою наукової розвідки (НР) є авторське бачення доктринального забезпечення та концептуально-праксеологічного підходу у забезпеченні охорони комерційної таємниці бізнесу та/або конфіденційної інформації бізнесу в Україні.

Крім того, як вже було зазначено, певним бізнесом розробляється ряд документів для регулювання трудових відносин з працівниками з приводу охорони КТБ та/або КІБ, яка була надана йому для виконання трудових функцій та ін.

Зазначеним способам охорони/захисту КТБ та/або КІБ властивий такий характер: посадові особи й працівники, що мають справу з КТБ та/або КІБ, зобов'язані зберігати її в секреті; особи, які отримали доступ до неї, повинні бути попереджені, що така інформація є КТБ та/або КІБ, і зобов'язані зберігати її в секреті (не розголошувати третім особам), а також нести відповідальність за недотримання конфіденційності щодо КТБ та/або КІБ. Найчастіше така відповідальність передбачається в трудовому договорі або укладеному окремому договорі з працівником; особа, яка законно контролює КТБ та/або КІБ повинна передбачити в контракті зі своїми контрагентами, яким надається доступ до неї, обов'язок утримуватись від розголошення її третім особам і передбачити відповідальність за порушення цієї таємниці. Одним із способів фіксації

обов'язку щодо збереження конфіденційності КТБ та/або КІБ є проставлення на відповідних документах грифу «КТБ» або «КІБ»; особа, яка законно контролює КТБ та/або КІБ повинна прийняти необхідні заходи з недопущення несанкціонованого доступу третіх осіб до неї, зокрема, що перешкоджають бізнес-шпигунству. Недотримання цих умов може бути перешкодою для захисту «законного інтересу» особи, яка законно контролює КТБ та/або КІБ, наприклад для доказування в суді при виникненні спорів.

Відтак нормативно-правовим засобом в сфері забезпечення охорони/захисту КТБ та/або КІБ є оформлення на підприємстві певних документів, що забезпечують охорону/захист КТБ та/або КІБ – наказ, статут, трудові контракти та угоди, правила внутрішнього розпорядку, які передбачають обов'язок утримуватись від розголошення її третім особам, а також встановлюють відповідальність за порушення цієї таємниці та ін.

Автор вважає, що зазначені вище форми збереження інформації, яка становить КТБ та/або КІБ, мають дуже важливе значення, оскільки є юридичною основою для залучення до відповідальності працівника, якщо відбулося розголошення ним КТБ та/або КІБ. Певний бізнес сам регулює відносини щодо визначення та охорони/захисту КТБ та/або КІБ, шляхом прийняття відповідних нормативно-правових актів підприємства.

Для доктринального забезпечення та концептуально-праксеологічного підходу у забезпеченні новацій в охороні комерційної таємниці бізнесу та/або конфіденційної інформації бізнесу в Україні, автором запропоновані нові сучасні поняття та удосконалення наявних термінів, ба більше, розглянуто інші аспекти сфери охорони/захисту інформації з обмеженим доступом в Україні.

1. Стан забезпечення охорони/захисту комерційної таємниці бізнесу та/або конфіденційної інформації бізнесу в Україні

Автором НР запропоновано прийняти нормативно-правовий акт, в якому мають бути врегульовані питання створення, використання, збереження, розголошення комерційної таємниці бізнесу (КТБ) та/або конфіденційної інформації бізнесу (КІБ), визначення КТБ та/або КІБ, їх ознаки, умови правової охорони, перелік відомостей, що становлять/не становлять КТБ та/або КІБ, виникнення у суб'єктів права на КТБ та/або КІБ, можливість зарахування на баланс підприємства як нематеріального активу КТБ та/або КІБ, процедура розкриття КТБ та/або КІБ правоохоронним та контролюючим органам, відповідальність державних органів за розголошення КТБ та/або КІБ, охорона/захист

останньої та інші питання, що стосуються КТБ та/або КІБ. Адже сьогодні найбільш ефективним заходом забезпечення охорони/захисту КТБ та/або КІБ є охорона/захист, що здійснюється самим бізнесом шляхом локальних заходів та прийняття локальних корпоративно-правових актів. При цьому система заходів забезпечення охорони/захисту КТБ та/або КІБ повинна включати різноманітні заходи – адміністративні, правові, організаційні, технічні та інші.

Для вдосконалення охорони/захисту КТБ та/або КІБ, автор пропонує створити та запровадити певному бізнесу, як-от: «Перелік відомостей, що становить КТБ та/або КІБ» (див. таблицю-інструкцію №1).

Таблиця-інструкція № 1

Перелік відомостей, які становлять комерційну таємницю бізнесу та/або конфіденційну інформацію бізнесу

КТБ та/або КІБ	Оформлення допуску (оформлення доступу до КТБ та/або КІБ певних осіб)	Доступ до КТБ та/або КІБ (відповідно до «форми доступу»)
Комерційні секрети бізнесу (КСБ)	*****	Відповідно до «форми доступу» встановлені терміни роботи з КТБ та/або КІБ
Конструкторсько-технологічні секрети бізнесу	*****	*****
Секрети техніко-економічного розвитку бізнесу	*****	*****
Економічні плани розвитку бізнесу	*****	*****
Зразки, макети, шаблони та інші секретні конструкції для бізнесу	*****	*****
Інші секрети бізнесу (розголошення/втрата яких може негативно вплинути на прибуток бізнесу)	*****	*****

Комерційні секрети бізнесу – це комерційно-секретна інформація, яка становить комерційну цінність для бізнесу та надає переваги над конкурентами для подальшого розвитку й прибутковості своєї бізнес-компанії.

Свою чергою автор зазначає, що в ст. 17 авторського проекту Закону України «Про комерційну таємницю», запропоновано таку відповідальність за правопорушення щодо такої інформації з обмеженим доступом, як-от:

1. Порушення цього закону тягне за собою дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність, відповідно до законодавства України.

2. Працівник, який у зв'язку з виконанням трудових обов'язків, отримав доступ до комерційної таємниці, власниками якої є роботодавець і його контрагенти, у разі ненавмисного або необережного розголошення цієї інформації за відсутності в діях такого працівника складу злочину несе дисциплінарну відповідальність згідно із законодавством України. Відповідно до Цивільного законодавства України працівник, який розголосив комерційну таємницю всупереч трудовому договору, зобов'язаний відшкодувати завдані збитки підприємству, установі чи організації.

3. Органи державної влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, контролюючі та правоохоронні органи, які отримали доступ до комерційної таємниці, несуть перед власником інформації, що становить комерційну таємницю, матеріальну відповідальність у повному обсязі за розголошення або незаконне використання цієї інформації державними службовцями, або посадовими особами зазначених органів, яким вона стала відома у зв'язку з виконанням ними посадових (службових) обов'язків.

4. Особа, що використала комерційну таємницю, і не мала достатніх підстав вважати використання даної інформації незаконним, у тому числі отримала доступ до неї внаслідок випадку або помилки, не може відповідно до закону бути притягнуто до відповідальності.

5. На вимогу власника комерційної таємниці, особа, зазначена у частині 4 цієї статті, зобов'язана вжити заходів щодо охорони конфіденційності інформації. При відмові такої особи прийняти зазначені заходи власник комерційної таємниці, вправі вимагати у судовому порядку захисту своїх прав (додаток А)¹.

Варто зазначити, що в ст. 15 авторського проекту вказано, що дії щодо охорони комерційної таємниці при проведенні АТО або бойових діях, а також під час інших спеціальних операціях, власник комерційної таємниці на власний розсуд, але в межах законодавства України вирішує, які дії потрібно проводити щодо охорони комерційної таємниці. Обов'язок у сприянні суб'єктам господарювання, щодо охорони комерційної таємниці при проведенні АТО або бойових діях, а також інших спеціальних операціях покладається на Службу безпеки України та інші правоохоронні органи України. У разі заподіяння суб'єкту господарювання збитків шляхом витоку інформації, що

¹ Кравченко О.М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2019. 253 с.

становить комерційну таємницю з органів, які уповноважені здійснювати певні дії, щодо охорони комерційної таємниці при проведенні АТО або бойових діях, а також інших спеціальних операціях збитки відшкодовуються винними органами (додаток А)².

Автор вважає за потрібне визначити можливий макет портрета «бізнес– шпигуна»(комерційного, економічного, промислового шпигуна) (див.таблицю нижче).

Макет портрета можливого«бізнес-шпигуна»

1. <u>Пряме «бізнес-шпигунство».</u> Це особа (бізнес-шпигун), яка влаштувалася (внедрилася) в структуру (займає посаду) певного підприємства/бізнесу (конкурента у певній галузі бізнесу) та головне має доступ до КТБ та/або КІБ.
2. ☆ *****
3. ☆ *****
4. ☆ *****
5. ☆ *****
6. ☆ *****
7. ☆ *****
8. <u>Вербування агентури.</u> Вербування «бізнес-шпигуном» агента/агентки (певного працівника фірми/бізнесу конкурента, який має доступ до КТБ та/або КІБ, на платній чи інших основах (наприклад компроматі)). Вербуванню можуть підлягати усі співробітники/працівники певного бізнесу (навіть прибиральниця підходить, якщо має доступ до приміщень де циркулює КТБ та/або КІБ), окрім перших осіб фірми/підприємства, які можуть бути власниками/співвласниками відповідного бізнесу.

Самохист свого права інтелектуальної власності на комерційну таємницю насамперед полягає в правовій охороні та надійному захисті КТБ від неправомірних посягань та інших сучасних загроз. Аналіз законодавчої бази у сфері відповідальності за неправомірні дії щодо КТ, свідчить про матеріальну відповідальність за такі злочини. Тому найперше, бізнес сам повинен подбати про охорону/захист своєї КТБ та/або КІБ від сучасних загроз, використовуючи певні заходи/методи охорони й захисту вказаної інформації з обмеженим доступом (комерційно цінної інформації для бізнесу).

² Кравченко О.М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2019. 253 с.

Для впорядкованого аналізу та компактного порівняння, а також прийняття рішень (критичного мислення), автором запропонована порівняльна таблиця з охорони/захисту КТБ та/або КІБ певного бізнесу (див. таблицю нижче).

Порівняльна таблиця для забезпечення охорони/захисту ктб та/або кіб на підприємстві

Об'єкт охорони/захисту бізнесу	<i>Відомості та/або данні, що містять комерційну цінність (КТБ та/або КІБ)</i>
Суб'єкт охорони/захисту бізнесу	<i>Власники/співвласники бізнесу, акціонери, стейкхолдери та ін.</i>
Основна мета охорони/захисту КТБ та/або КІБ	<i>Забезпечення конкурентної переваги бізнесу на ринку (отримання прибутку)</i>
*****	*****
*****	*****
*****	*****
Основні загрози для бізнесу щодо забезпечення охорони/захисту КТБ та/або КІБ	<i>Несанкціонований доступ та/або витік матеріалів під грифом «КТБ та/або КІБ», бізнес шпигунство (комерційне, промислове, економічне шпигунство), стихійні лиха, бойові дії (війна) та ін.</i>
*****	*****

Щодо КТБ та/або КІБ, яка циркулює в суб'єктах владних повноважень, контролюючих та правоохоронних органах, автором запропоновано віднести таку інформацію з обмеженим доступом до службової інформації (для збереження КТБ та/або КІБ від витоку, та/або втрати чи інших загрозах).

Автор вважає, що в сучасних українських реаліях (зокрема, в умовах бойових дій) бізнес повинен самостійно подбати про охорону / захист своєї КТ та/або КІБ від сучасних загроз, звісно, використовуючи різноманітні новітні заходи охорони й захисту КТ та/або КІБ. Більше того, запропоновано систему новітніх заходів охорони й захисту КТ та/або КІБ, яка охоплює правові, організаційні, технічні та інші аспекти охорони вказаної інформації (*див. таблиці-інструкції № 2–3 нижче*).

Таблиця-інструкція № 2

**Система заходів охорони й захисту комерційної таємниці (КТ)
та/або конфіденційної інформації бізнесу (КІБ) в Україні**

Нормативно-правові заходи охорони КТ та/або КІБ	Організаційні заходи захисту КТ та/або КІБ	Технічні заходи захисту КТ та/або КІБ	Інші законні заходи охорони та захисту КТ та/або КІБ	Аналітичний відділ безпеки бізнесу
Статут підприємства (у якому вказують, що запроваджено режим охорони КТ та/або КІБ)	Створення пропускового режиму, де циркулює КТ та/або КІБ	Створення технічного відділу безпеки КТ та/або КІБ	Створення відділу «бізнес-розвідки»	Аналітичне оброблення всієї зібраної інформації
Колективний договір (у якому прописують правила нерозголошення КТ та/або КІБ та відповідальність за їх порушення)	Режим оформлення допуску до КТ та/або КІБ	Заходи забезпечення відоспостереженням, сигналізацією та іншими сучасними технічними пристроями приміщень і будівель, де циркулює КТ та/або КІБ	Моніторинг відкритої інформації про конкурентів	Представлення керівництву бізнесу « аналітичних висновків і практичних рекомендацій », у тому числі для вдосконалення заходів охорони й захисту КТ та/або КІБ
Положення про КТ або КІБ та правила її збереження	Режим доступу до КТ та/або КІБ	Система безпеки з усіма технічними приладами для будівель, де міститься КТ та/або КІБ, з метою захисту від ТБШ	Інші законні методи бізнес-розвідки	Інше
Положення про дозвільну систему доступу виконавців до документів і відомостей, що становлять КТ та/або КІБ	Режимно-секретний відділ безпеки КТ та/або КІБ	Електромагнітне екранування приміщень, де міститься КТ та/або КІ бізнесу, для захисту від ТБШ	Створення відділу «бізнес-контррозвідки»	
Наказ про режим роботи працівників із даними, що становлять КТ та/або КІБ	Спеціальні перевірки працівників (зокрема й на поліграфі), що безпосередньо працюють із КТ та/або КІБ	Створення надійної системи захисту комп'ютерної техніки та мереж, де циркулює КТ та/або КІБ, для захисту від ТБШ	Протидія бізнес-шпигунству та бізнес-розвідці конкурентів	
Інші нормативно-правові заходи охорони КТ та/або КІБ	Інші заходи захисту КТ та/або КІБ	Інші технічні заходи захисту КТ та/або КІБ	Протидія технічному бізнес-шпигунству та ін.	

Система захисту комерційної таємниці бізнесу (КТБ) та/або конфіденційної інформації бізнесу (КІБ) на підприємстві/об'єкті

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ Нормативно-правове забезпечення захисту КТБ та/або КІБ на внутрішньовідомчому (корпоративному) рівні, до якого автор вважає за доцільне віднести: а) закріплення у корпоративних управлінських актах права певного бізнесу на володіння та захист КТБ та/або КІБ; б) встановлення власником/керівником бізнесу переліку відомостей, які підлягають захисту як КТБ та/або КІБ; в) затвердження типового положення про КТБ та/або КІБ; г) розроблення інструкції з організації роботи з документами, що містять Гриф секретності КТБ та/або КІБ; г) врахування в типовому трудовому договорі (контракті) умов щодо нерозголошення КТБ та/або КІБ, чи іншої комерційно цінної інформації СКІ працівником (навіть на певний термін після звільнення працівника); д) та ін.
Дозвільна система 1. Режим оформлення допуску до інформації, що становить КТБ та/або КІБ 2. Режим доступу до матеріалів/ інформації, що становить КТБ та/або КІБ P.S. Обов'язкове проходження поліграфу (перед доступом, а також через певний період, який буде встановлено) для всіх співробітників (окрім власників КТБ та/або КІБ чи іншої СКІ), які мають доступ до матеріалів/інформації під «Грифом КТБ та/або КІБ», або іншої комерційно цінної інформації СКІ.
ТЕХНІЧНИЙ ЗАХИСТ КТБ та/або КІБ (інші аспекти охорони/захисту КТБ та/або КІБ) Зовнішня/внутрішня фізична охорона/захист об'єкту де міститься КТБ та/або КІБ Технічні засоби захисту об'єкта де міститься КТБ та/або КІБ становлять, як-от: сигналізація, екранування (спеціальні бар'єри з магнітних матеріалів для запобігання витоку випромінювання сигналу назовні), інженерно-технічні засоби та програмування комп'ютерної техніки (антивіруси), комп'ютерна техніка обов'язково не повинна бути підключена до інтернету (внутрішня мережа), та ін.
Організація спеціального приміщення та інших аспектів захисту приміщення де міститься КТБ та/або КІБ
Застосування профілактичних методів/заходів для профілактики можливих ризиків витоку секретної комерційної інформації (СКІ) (КТБ та/або КІБ)
Інші законні заходи/методи охорони/захисту КТБ та/або КІБ, як-от: застосування конкурентної контррозвідки, та ін.

Секретна комерційна інформація (СКІ) – це комерційно цінна інформація для бізнесу, яка вже є секретною комерційною інформацією СКІ, але ще не була віднесена до Грифу КТБ та/або КІБ, та не є комерційними секретами бізнесу КСБ.

Підсумовуючи стан забезпечення охорони/захисту комерційної таємниці бізнесу та/або конфіденційної інформації бізнесу в Україні, автор вважає за доцільне для вдосконалення нормативно-правового забезпечення заходів охорони КТБ та/або КІБ прийняти Закон України

«Про комерційну таємницю», на кшталт проекту закону України запропонованого автором (с. 18–32³).

Для докладнішого ознайомлення із усіма пропозиціями автора у сфері сучасного забезпечення охорони/захисту комерційної таємниці бізнесу та/або конфіденційної інформації бізнесу, потрібно/рекомендовано перейти до переліку наукових праць в розділі «Література»⁴.

2. Доктринальне забезпечення та концептуально-праксеологічний підхід у забезпеченні охорони комерційної таємниці бізнесу та/або конфіденційної інформації бізнесу в Україні

Для доктринального забезпечення та концептуально-праксеологічного підходу у забезпеченні новачів в охороні комерційної таємниці бізнесу та/або конфіденційної інформації бізнесу в Україні, автором запропоновані нові сучасні поняття та удосконалення наявних термінів, ба більше, розглянуто інші аспекти сфери охорони/захисту інформації з обмеженим доступом в Україні, як-от:

1. Експерт із забезпечення заходів/методів охорони/захисту КТБ та/або КІБ – це фахівець/професіонал із забезпечення заходів/методів охорони/захисту КТБ та/або КІБ на певному підприємстві/фірмі (корпорації), а також він може виступати як спеціаліст/консультант та кризовий менеджер у забезпеченні діагностики стану охорони/захисту КТБ та/або КІБ певного бізнесу (за потреби). Цей висококваліфікований професіонал повинен володіти спеціальними знаннями, а особливо досвідом (теоретичним, емпіричним) в забезпеченні охорони/захисту КТБ та/або КІБ не менше ніж як 8–15 років у цій сфері. Експерт з забезпечення заходів/методів охорони/захисту КТБ та/або КІБ залучається для проведення дослідження/аналізу стану охорони/захисту КТБ та/або КІБ на підприємстві (фірмі, корпорації), а потім у наданні відповідних об'єктивних висновків(консультацій) для усунення недоліків, та інших аспектів в охороні/захисті КТБ та/або КІБ (від загрози витоку/втрати, бізнес-шпигунства, чи інших недоліків в охороні/захисті КТБ та/або КІБ на певному підприємстві(фірмі, корпорації)).

2. Комерційна таємниця (КТ) – це комерційно цінна інформація; суб'єкт господарювання є власником технічної, організаційної інформації або інших КС, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація

³ Кравченко О. М. Охорона комерційної таємниці та конфіденційної інформації бізнесу в Україні: *наук.-метод. посіб. для бізнесу*. Київ, 2025. 275 с. DOI: 10.52058/22-02-2025

⁴ Література: 1–80.

становить комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона не відома третім особам й інші особи не мають до неї вільного доступу на законних підставах, а власник інформації вживає належних заходів для її захисту.

3. Комерційна таємниця бізнесу (КТБ) – це комерційно цінна інформація для бізнесу (комерційна інформація бізнесу, яка належить йому на законних підставах), конфіденційна інформація бізнесу, комерційні секрети, інша цінна інформація для бізнесу, яка в разі втрати, витоку або інших незаконних дій щодо такої інформації може негативно вплинути на прибуток бізнесу, тому КТБ потребує надійної охорони й захисту.

4. Комерційні секрети (КС) – це інформація, яка має комерційну цінність у сфері бізнесу (суб'єкта господарювання, підприємства, установи або організації) та стосується конкретного секрету (технічного, виробничого, організаційного або іншого) підприємства. Сукупність КС – це комерційна таємниця (КТ).

5. Секретна комерційна інформація (СКИ) – це комерційно цінна інформація для бізнесу, яка вже є секретною комерційною інформацією СКИ, але ще не була віднесена до Грифу КТБ та/або КІБ, та не є комерційними секретами бізнесу КСБ.

6. Комерційна інформація бізнесу – це комерційно цінна інформація для бізнесу, яка в найближчій перспективі може стати комерційним секретом, комерційною таємницею та/або конфіденційною інформацією бізнесу (її втрата, виток або інші незаконні дії щодо такої інформації можуть негативно вплинути на прибуток бізнесу).

7. Комерційні бізнес-ідеї – це комерційно цінні відомості/плани для бізнесу (комерційні/економічні ідеї для бізнесу, цінна бізнес-інформація, технологічні/технічні ідеї/плани і т. д.), які у перспективі можуть стати КТБ та/або КІБ.

8. Конфіденційна інформація (КІ) – це інформація, у тому числі сімейні секрети, доступ до якої обмежено фізичною (та/або юридичною) особою та яка може поширюватися у визначеному порядку за її бажанням відповідно до передбачених нею умов.

9. Враховуючи згадку в законодавчому визначенні КІ про юридичну особу, певний бізнес може секретити свою комерційно цінну інформацію під грифом «КІ» та/або «КТ». Саме тому потрібно розмежувати поняття «КІ про фізичну особу» та «КІ бізнесу» для удосконалення понятійно-категоріального апарату законодавчої бази України та сформулювати так:

а) конфіденційна інформація про фізичну особу (КІ) – це інформація, у тому числі сімейні секрети, доступ до якої обмежено фізичною особою та яка може поширюватися у визначеному порядку за

її бажанням відповідно до передбачених нею умов (персональні дані, місце роботи, склад сім'ї, ділова репутація та інша інформація про фізичну особу). Персональні дані про фізичну особу охороняються відповідно до ЗУ «Про захист персональних даних»;

б) конфіденційна інформація бізнесу (КІБ) – це комерційно цінна інформація для бізнесу (суб'єкта господарювання, підприємства, установи або організації), яка в разі її витоку, втрати чи інших незаконних дій щодо КІБ може негативно вплинути на прибуток бізнесу.

Отже, запроваджено авторську концепцію та поняття/термін **«конфіденційна інформація бізнесу» (КІБ)**. Де автор розробив та обґрунтував доцільність розмежування понять «конфіденційна інформація бізнесу» та «конфіденційна інформація про фізичну особу». *Основна суть запровадження концептуально нового поняття/терміна «конфіденційна інформація бізнесу КІБ» полягає, як-от: поняття/термін запроваджується для позначення особливого режиму інформації з обмеженим доступом, яка належить бізнесу, але не завжди підпадає під класичне визначення комерційної таємниці бізнесу (КТБ).*

10. Секрети бізнесу – це секретна інформація бізнесу, яка має цінність для бізнесу, як-от: бізнес-плани, стратегічні та тактичні цілі бізнесу, техніко-економічний розвиток бізнесу, конструкторсько-технологічний й науковий потенціал бізнесу, інші бізнес-плани.

11. Комерційні секрети бізнесу – це комерційно-секретна інформація, яка становить комерційну цінність для бізнесу та надає переваги над конкурентами для подальшого розвитку й прибутковості своєї бізнес-компанії.

12. Секретні бізнес-данні – це економічно/комерційно цінна інформація для бізнесу, яку ретельно аналізують певні спеціалісти/професіонали у цій сфері, після чого роблять висновки та приймають певні рішення, як-от: прийняття стратегічних рішень для покращення роботи бізнесу; підвищення прибутковості компанії; здобуття економічних/комерційних переваг над конкурентами; прийняття важливих рішень для зменшення ризиків/загроз (втрати прибутків та ін.) для бізнесу.

13. Генезис та синергія комерційних/бізнес ідей – це процес пошуку/творення комерційно цінних ідей (інформації), яка у перспективі може стати/бути КТБ та/або КІБ.

14. Принципи бізнес теорії про захист КТБ та/або КІБ – це основні фундаментальні засади планування, на яких будується емпірична (практична) система захисту КТБ та/або КІБ на підприємстві.

15. Бенчмаркінг у забезпеченні охорони КТ та/або КІБ – це мистецтво застосування найкращих новітніх заходів / методів у забезпеченні охорони й захисту КТ та/або КІБ від сучасних загроз та інших посягань.

16. Реінжиніринг у забезпеченні безпеки КТ та/або КІБ – це майстерність використовувати наявний досвід у забезпеченні безпеки КТ та/або КІБ, а також здатність вивести охорону й захист КТ та/або КІБ на новий якісний рівень, зробити охорону КТ та/або КІБ ефективнішою, конкурентнішою на ринку в забезпеченні безпеки КТ та/або КІБ, кардинально змінити принципи забезпечення безпеки бізнесу від сучасних загроз, а також інших посягань.

17. Наукова розвідка (НР) – це наукова діяльність людини або групи людей, спрямована на пошук нового (матеріального, нематеріального), проведення наукових досліджень у певній галузі науки, аналіз і систематизацію результатів розвідки у вигляді теорій, гіпотез, наукових доробків тощо. Результати НР підлягають опублікуванню та захисту в складі дисертацій, монографій, наукових статей, тез доповідей, інших наукових доробків.

18. Самохист – це втілення та реалізація своїх здібностей або талантів. Можливий самохист свого права інтелектуальної власності, а саме комерційної таємниці (КТ) як об'єкта права інтелектуальної власності.

19. На думку автора, поняття «охорона» та «захист» потребують розмежування, а саме:

1) охорона – це ширше поняття, ніж захист (наприклад, Міністерство охорони здоров'я України), яке охоплює різні види захисту, такі як технічний, юридичний та ін. (наприклад, охорона КТ та/або КІБ на підприємстві передбачає юридичний, фізичний та технічний);

2) захист має вузьку направленість і стосується конкретного виду захисту, наприклад: технічний захист; фізичний захист; захист своїх прав у суді; захист прав, свобод та законних інтересів громадян і юридичних осіб державою; захист інформації з обмеженим доступом та ін.

20. Бізнес-шпигунство (БШ) – це отримання інформації, яка має комерційну цінність для бізнес-діяльності фірми або іншого суб'єкта господарювання та надає переваги у сфері бізнесу над конкурентами, шляхом використання заборонених законом методів. Простішими словами «**Бізнес-шпигунство (БШ)**» – це здобування інформації, що має комерційну/ економічну цінність для бізнесу (надає переваги над конкурентами) незаконними (забороненими) методами.

21. Технічне бізнес-шпиґунство (ТБШ) – це незаконне збирання комерційно цінної інформації для бізнесу шляхом зняття цієї інформації ТБШ за допомогою спеціальних технічних засобів.

22. У сфері забезпечення нормативно-правової охорони медичної / лікарської таємниці автором запропоновано таке:

а) медична таємниця – це таємна інформація у сфері охорони здоров'я, лікарські секрети, а також конфіденційна інформація та інша інформація з обмеженим доступом, зарахована до медичної таємниці;

б) лікарські секрети – це конфіденційна інформація про фізичних осіб та/або інша інформація, що стала відома медичним працівникам та іншим особам у зв'язку з виконанням ними професійних або службових обов'язків, зокрема, інформація про хворобу, медичне обстеження, огляд та їхні результати, інтимну й сімейну сторони життя громадянина, і яку вони не мають права розголошувати, крім передбачених законодавчими актами випадків;

в) перелік підстав для розголошення медичної таємниці без згоди пацієнта автором рекомендовано перерахувати в ст. 39-1 ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я». Крім того, автор пропонує внести поправки до ст. 40 (медична таємниця) ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я» такого змісту:

– **медична таємниця** – це таємна інформація у сфері охорони здоров'я, лікарські секрети, а також конфіденційна інформація та інша інформація з обмеженим доступом, зарахована до медичної таємниці;

– **лікарські секрети** – це конфіденційна інформація про фізичних осіб та/або інша інформація, що стала відома медичним працівникам та іншим особам у зв'язку з виконанням ними професійних або службових обов'язків, зокрема, інформація про хворобу, медичне обстеження, огляд та їхні результати, інтимну й сімейну сторони життя громадянина, і яку вони не мають права розголошувати, крім передбачених законодавчими актами випадків.

У разі використання інформації, що становить медичну таємницю та/або лікарські секрети, в навчальному процесі, науково-дослідній роботі, у тому числі у випадках її публікації у спеціальній літературі, має бути забезпечена анонімність пацієнта.

23. Розвідувальну таємницю зарахувати до державної таємниці як розвідувальну інформацію та/або розвідувальні секрети.

24. Автор наголошує щодо необхідності кореляції (співвідношення) таємниці досудового розслідування та службової інформації в Україні, яка полягає в необхідності сублімації таємної інформації, а саме для запобігання повторень/дублювання вказаної інформації з обмеженим доступом. Автор вважає за необхідне віднести таємницю досудового

розслідування до службової інформації під грифом, на кшталт: службова інформація досудового розслідування, та/або досудова службова інформація. На думку автора НР, аналіз законодавчої бази України у сфері охорони таємниці досудового розслідування (таємної інформації) та службової інформації, свідчить про можливість віднесення таємниці досудового розслідування до службової інформації (під грифом), як-от: **«службова інформація досудового розслідування»** та/або **«досудова службова інформація»**. Відповідно з виключенням таємниці досудового розслідування з переліку таємної інформації законодавчої бази України – і віднесенні до службової інформації (під грифом «службова інформація досудового розслідування» та/або «досудова службова інформація»).

25. Професійну таємницю, сімейну таємницю, таємницю усиновлення, особисту таємницю зарахувати до конфіденційної інформації про фізичну особу. На думку автора, професійна таємниця – це комерційно цінна інформація, що належить до конфіденційної інформації бізнесу та/або комерційної таємниці (якщо підприємство приватне), а якщо установа державна, тоді її (професійну таємницю) слід зарахувати до службової інформації та/або державної таємниці.

26. На думку автора, термінологічне поняття «бізнес» в Україні потрібно розділити, як-от: «державний бізнес» та/або «бізнес держави»; «приватний бізнес» та/або «бізнес». Враховуючи те, що «державний бізнес» та/або «бізнес держави» здійснюється в інтересах держави, а відповідно «приватний бізнес» та/або «бізнес» в інтересах певних осіб/бізнесменів, саме тому термінологічне поняття «бізнес» в Україні потребує розмежування.

27. Правова реальність в охороні КТБ та/або КІБ – це комплекс заходів/методів для забезпечення розвитку охорони/захисту КТБ та/або КІБ в сучасних реаліях державотворення (як-то: революції, бойові дії, стихійні лиха та ін.). Більше того, «правова реальність в охороні КТБ та/або КІБ» – це багатогранне явище, що поєднує ідеальні уявлення про право бізнесу на охорону своєї КТБ та/або КІБ, а також конкретні прояви та явища у суспільстві та діяльність людей у сфері охорони комерційно цінної інформації свого бізнесу.

Автор вважає, що в сучасних українських реаліях (зокрема, в умовах бойових дій) бізнес повинен самостійно подбати про охорону / захист своєї КТ та/або КІБ від сучасних загроз, звісно, використовуючи різноманітні новітні заходи охорони й захисту КТ та/або КІБ. Більше того, запропоновано систему новітніх заходів охорони й захисту КТ

та/або КІБ, яка охоплює правові, організаційні, технічні та інші аспекти охорони вказаної інформації (див. таблицю 1 (с.16⁵)).

Показовим зразком влучності та сучасності авторських наукових розвідок – слугує включення наукових праць автора до навчальних дисциплін з охорони/захисту комерційної таємниці в університетах України, а також використання бізнесом у захисті своєї комерційної таємниці бізнесу (КТБ) та/або конфіденційної інформації бізнесу (КІБ).

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи автор зазначає, що стан забезпечення охорони/захисту комерційної таємниці бізнесу та/або конфіденційної інформації бізнесу в Україні, засвідчує та оперує про необхідність прийняти відповідний закону у цій сфері (на кшталт законопроекта запропонованого автором (с.18–32⁶)). Для бізнесу автором запропоновані відповідні таблиці, що стосуються надійної охорони/захисту КТБ та/або КІБ в Україні (таблиці-інструкції №1–№3, та ін.). Навіть більше, щоб докладніше розглянути всі пропозиції у сфері сучасного забезпечення охорони/захисту комерційної таємниці бізнесу та/або конфіденційної інформації бізнесу, потрібно/рекомендовано переглянути перелік наукових праць автора в розділі «Література»⁷.

Для доктринального забезпечення та концептуально-практичного підходу у забезпеченні новацій в охороні комерційної таємниці бізнесу та/або конфіденційної інформації бізнесу в Україні, автором запропоновані нові сучасні поняття та удосконалення наявних термінів, ба більше, розглянуто інші аспекти сфери охорони/захисту інформації з обмеженим доступом в Україні, який нараховує 27 пунктів, до прикладу:

1. Комерційна таємниця бізнесу (КТБ) – це комерційно цінна інформація для бізнесу (комерційна інформація бізнесу, яка належить йому на законних підставах), конфіденційна інформація бізнесу, комерційні секрети, інша цінна інформація для бізнесу, яка в разі втрати, витоку або інших незаконних дій щодо такої інформації може негативно вплинути на прибуток бізнесу, тому КТБ потребує надійної охорони й захисту.

2. Конфіденційна інформація бізнесу (КІБ) – це комерційно цінна інформація для бізнесу (суб'єкта господарювання, підприємства,

⁵ Кравченко О. М. Охорона комерційної таємниці та конфіденційної інформації бізнесу в Україні: *наук.-метод. посіб. для бізнесу*. Київ, 2025. 275 с. DOI: 10.52058/22-02-2025

⁶ Кравченко О. М. Охорона комерційної таємниці та конфіденційної інформації бізнесу в Україні: *наук.-метод. посіб. для бізнесу*. Київ, 2025. 275 с. DOI: 10.52058/22-02-2025

⁷ Література: 1–80.

установи або організації), яка в разі її витоку, втрати чи інших незаконних дій щодо КІБ може негативно вплинути на прибуток бізнесу.

3. Самохист – це втілення та реалізація своїх здібностей або талантів.

4. Генезис та синергія комерційних/бізнес ідей – це процес пошуку/творення комерційно цінних ідей (інформації), яка у перспективі може стати/бути КТБ та/або КІБ.

5. Та ін.

АНОТАЦІЯ

Для доктринального забезпечення та концептуально-праксеологічного підходу у забезпеченні новачій в охороні комерційної таємниці бізнесу та/або конфіденційної інформації бізнесу в Україні, автором запропоновані нові сучасні поняття та удосконалення наявних термінів, ба більше, розглянуто інші аспекти сфери охорони/захисту інформації з обмеженим доступом в Україні, як-от:

а) експерт із забезпечення заходів/методів охорони/захисту КТБ та/або КІБ – це фахівець/професіонал із забезпечення заходів/методів охорони/захисту КТБ та/або КІБ на певному підприємстві/фірмі (корпорації), а також він може виступати як спеціаліст/консультант та кризовий менеджер у забезпеченні діагностики стану охорони/захисту КТБ та/або КІБ певного бізнесу (за потреби). Цей висококваліфікований професіонал повинен володіти спеціальними знаннями, а особливо досвідом (теоретичним, емпіричним) в забезпеченні охорони/захисту КТБ та/або КІБ не менше ніж як 8–15 років у цій сфері. Експерт з забезпечення заходів/методів охорони/захисту КТБ та/або КІБ залучається для проведення дослідження/аналізу стану охорони/захисту КТБ та/або КІБ на підприємстві (фірмі, корпорації), а потім у наданні відповідних об'єктивних висновків(консультацій) для усунення недоліків, та інших аспектів в охороні/захисті КТБ та/або КІБ (від загрози витоку/втрати, бізнес-шпигунства, чи інших недоліків в охороні/захисті КТБ та/або КІБ на певному підприємстві(фірмі, корпорації));

б) наукова розвідка (НР) – це наукова діяльність людини або групи людей, спрямована на пошук нового (матеріального, нематеріального), проведення наукових досліджень у певній галузі науки, аналіз і систематизацію результатів розвідки у вигляді теорій, гіпотез, наукових доробків тощо. Результати НР підлягають опублікуванню та захисту в складі дисертацій, монографій, наукових статей, тез доповідей, інших наукових доробків;

в) та ін.

Метою наукової розвідки є авторське бачення доктринального забезпечення та концептуально-праксеологічного підходу у

забезпеченні охорони комерційної таємниці бізнесу та/або конфіденційної інформації бізнесу в Україні.

Автором встановлено, що стан забезпечення охорони/захисту комерційної таємниці бізнесу та/або конфіденційної інформації бізнесу в Україні, вказує про необхідність прийняття відповідного нормативно-правового акта у цій сфері (на кшталт законопроекта запропонованого автором (с.18–32⁸)).

Самохист свого права інтелектуальної власності на комерційну таємницю насамперед полягає в правовій охороні та надійному захисті КТБ та/або КІБ від неправомірних посягань та інших сучасних загроз. Аналіз законодавчої бази у сфері відповідальності за неправомірні дії щодо КТ, свідчить про матеріальну відповідальність за такі злочини. Тому найперше, бізнес сам повинен подбати про охорону/захист своєї КТБ та/або КІБ від сучасних загроз, використовуючи відповідні заходи щодо охорони/захисту вказаної інформації з обмеженим доступом (комерційно цінної інформації для бізнесу).

Література

1. Кравченко О. М. Охорона комерційної таємниці та конфіденційної інформації бізнесу в Україні: *наук.-метод. посіб. для бізнесу*. Київ, 2025. 275 с. DOI: 10.52058/22-02-2025

2. Кравченко О.М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні: *дис.... канд. юрид. наук: 12.00.07*. Київ, 2019. 253 с.

3. Кравченко О.М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 21 с.

4. Кравченко О.М. Суб'єкти та їх повноваження щодо охорони комерційної таємниці в Україні. *Органи публічної влади в Україні: теорія та практика*: колект. моногр. Київ : МОН України ; НУ «Одеська юридична академія», 2019. С. 133–156.

5. Кравченко О.М. Адміністративно-правова охорона комерційних секретів бізнесу. *Права людини та публічне врядування в сучасних умовах*: колект. моногр. м. Рига, Латвія: європейське видавництво “Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2023. С. 449–464. DOI: 10.30525/978-9934-26-320-0-22

⁸ Кравченко О. М. Охорона комерційної таємниці та конфіденційної інформації бізнесу в Україні: *наук.-метод. посіб. для бізнесу*. Київ, 2025. 275 с. DOI: 10.52058/22-02-2025

6. Кравченко О.М. Бізнес-шпиунство. *Сучасна парадигма публічного та приватного права в умовах сталого розвитку*: колект. моногр. м. Рига, Латвія : європейське видавництво “Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2023. С. 353–376. DOI: 10.30525/978-9934-26-331-6-16

7. Кравченко О.М. Заходи забезпечення безпеки комерційної таємниці та конфіденційної інформації бізнесу в Україні. *Наука, технології та інновації в сучасному світі*: колект. моногр. м. Рига, Латвія: європейське видавництво “Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2023. С. 421–442. DOI: 10.30525/978-9934-26-364-4-18

8. Кравченко О.М. Роль адміністративно-правової охорони комерційної таємниці та конфіденційної інформації бізнесу в забезпеченні сталого розвитку промисловості. *Трудове право ЄС: гідна праця та розбудова інституційної спроможності для сталого розвитку*: колект. моногр. м. Рига, Латвія : європейське видавництво “Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2023. С. 150–172. DOI: 10.30525/978-9934-26-396-5-8

9. Кравченко О.М. Особливості відповідальності за неправомірні дії щодо комерційної таємниці та конфіденційної інформації бізнесу в Україні. *Проблеми реалізації норм права в умовах сучасних викликів*: колект. моногр. м. Рига, Латвія : європейське видавництво “Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2024. С. 107–130. DOI: 10.30525/978-9934-26-400-9-5

10. Кравченко О.М. Правове забезпечення євроінтеграційних процесів охорони комерційної таємниці та конфіденційної інформації бізнесу в Україні. *Правове забезпечення євроінтеграції: загальноправовий та галузевий аспекти*: колект. моногр. м. Рига, Латвія : європейське видавництво “Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2024. С. 244–264. DOI: 10.30525/978-9934-26-424-5-13

11. Кравченко О.М. Influence of martial law on the further development of the protection of Trade secret and confidential information of business in Ukraine. *Вплив воєнного стану в Україні на подальший розвиток юриспруденції*: колект. моногр. м. Рига, Латвія : європейське видавництво “Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2024. С. 86–105. DOI: 10.30525/978-9934-26-440-5-5

12. Кравченко О.М. Концептуалізація застосування бенчмаркінгу та реінжинірингу в забезпеченні правової охорони комерційної таємниці та конфіденційної інформації бізнесу в Україні. *Трансформація системи права та правозахисту під впливом воєнного стану*: колект. моногр.

м. Рига, Латвія : європейське видавництво “Izdevniecība “Baltija Publishing”, 2024. С. 64–82. DOI: 10.30525/978-9934-26-462-7-3

13. Кравченко О.М. Забезпечення адміністративно-правової охорони комерційної таємниці та конфіденційної інформації бізнесу в Україні: концептуальні виклики та загрози в умовах воєнного стану. *Юриспруденція в умовах воєнного стану: концептуальний вимір*: колект. моногр. м. Рига, Латвія : європейське видавництво “Izdevniecība “Baltija Publishing”, 2024. С. 143–168. DOI: 10.30525/978-9934-26-469-6-6

14. Кравченко О.М. Нормативно-правове забезпечення охорони медичної таємниці в Україні. *Система охорони громадського здоров'я в Україні та країнах Європейського Союзу: реалії, трансформація, вектори розвитку, перспективи*: колект. моногр. м. Рига, Латвія : європейське видавництво “Izdevniecība “Baltija Publishing”, 2024. С. 621–640. DOI: 10.30525/978-9934-26-497-9-30

15. Кравченко О.М. Удосконалення правового забезпечення охорони конфіденційної інформації та таємної інформації в Україні. *Правові стандарти забезпечення відбудови повоєнної України в умовах інтеграції до Європейського Союзу*: колект. моногр. м. Рига, Латвія : європейське видавництво “Izdevniecība “Baltija Publishing”, 2024. С. 197–221. DOI: 10.30525/978-9934-26-492-4-9

16. Кравченко О.М. Ways of adaptation of Ukraine to international standards of legal protection of trade secret. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2018. № 5. С. 75–79.

17. Кравченко О.М. Охорона комерційної таємниці підприємств, установ та організацій від комерційного шпигунства. *Recht der Osteuropäischen Staaten*. 2018. № 4. С. 152–156.

18. Кравченко О.М. Охорона комерційної таємниці суб'єктів господарювання від актив недобросовісної конкуренції, комерційного, промислового, економічного шпигунства. *Jurnalul juridic national: teorie si practica*. 2019. № 1 (35). С. 91–93.

19. Кравченко О.М. Нормативно-правові заходи забезпечення комерційної таємниці в Україні. *Recht der Osteuropäischen Staaten*. 2019. № 1. С. 82–89.

20. Кравченко О.М. Структура правовідносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 3. С. 137–145.

21. Кравченко О.М. Дивергенція між конфіденційною інформацією та комерційною таємницею в Україні. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 2. С. 110–116. DOI: 10.30525/2592-8813-2022-2-18
22. Кравченко О.М. Confidential information and trade secret as restricted information in Ukraine. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 3. С. 45–52. DOI: 10.30525/2592-8813-2022-3-6
23. Кравченко О.М. Проблеми правової природи комерційної таємниці як окремого виду таємної інформації в Україні. *Вісник Акад. праці, соц. відносин і туризму*. 2015. № 1–2. С. 59–65.
24. Кравченко О.М. Досвід зарубіжних країн в правовій охороні комерційної таємниці. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2015. № 1 (17). С. 91–98.
25. Кравченко О.М. Нові парадигми сучасних загроз комерційній таємниці. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2015. № 3 (19). С. 111–121.
26. Кравченко О.М. Перспективи адаптації законодавства України до міжнародних стандартів охорони комерційної таємниці. *Право України*. 2016. № 2. С. 175–181.
27. Кравченко О.М. Впровадження інноваційних напрямів правового забезпечення охорони комерційної таємниці. *Публічне право*. 2016. № 1 (21). С. 353–360.
28. Кравченко О.М. Взаємодія правоохоронних органів з підприємствами, установами та організаціями в охороні комерційної таємниці. *Вісник Акад. праці, соц. відносин і туризму*. 2016. № 3–4. С. 29–34.
29. Кравченко О.М. Актуальні проблеми захисту комерційної таємниці суб'єктів господарювання. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2016. № 1 (20). С. 69–82.
30. Кравченко О.М. Потреба України в Законі «Про комерційну таємницю». *Публічне право*. 2017. № 3 (27). С. 196–202.
31. Кравченко О.М. Економічне шпигунство. *Публічне право*. 2017. № 4 (28). С. 224–228.
32. Кравченко О.М., Ткачук Т.Ю. Яким має бути Закон «Про комерційну таємницю»? *Вісник Акад. праці, соц. відносин і туризму*. 2017. № 2. С. 10–18.
33. Кравченко О.М. Комерційне шпигунство. *Вісник Південного регіонального центру Нац. акад. правових наук України*. 2017. № 11. С. 41–48.

34. Кравченко О.М. Вдосконалення законодавства України щодо комерційної таємниці суб'єктів господарювання. *Інформація і право*. 2017. № 2 (21). С. 13–19. DOI: 10.37750/2616-6798.2017.2(21).273023

35. Кравченко О.М. Системний підхід у дослідженні комерційної таємниці як окремого виду таємної інформації. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2017. № 2 (22). С. 43–51.

36. Кравченко О.М. Право Служби безпеки України та Національного антикорупційного бюро України на доступ до комерційної таємниці суб'єктів господарювання. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2018. № 1 (23). С. 130–136.

37. Кравченко О.М. Стан захисту комерційної таємниці суб'єктів господарювання на тимчасово окупованих територіях України та в зоні проведення АТО. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2018. № 2 (24). С. 117–124.

38. Кравченко О.М. Охорона конфіденційної інформації в Україні. *Екологічне право*. 2022. № 3–4. С. 29–31. DOI: 10.37687/2413-7189.2022.3-4-4.6

39. Кравченко О.М. Удосконалення охорони комерційної таємниці та конфіденційної інформації в Україні для інтеграції в Європейське бізнес-середовище. *Нове українське право*. 2022. Вип. 6. Том 1. С. 211–220. DOI: 10.51989/nul.2022.6.1.29

40. Кравченко О.М. Інтеграція стандартів охорони комерційної таємниці України до європейського бізнес-середовища. *Ампаро*. 2022. Спецвипуск. Том 1. С. 175–181. DOI: 10.26661/2786-5649-2022-спец-1-25

41. Кравченко О.М. Конфіденційна інформація та комерційна таємниця в Україні. *Екологічне право*. 2023. № 1–2. С. 24–29. DOI: 10.37687/2413-7189.2023.1-2.4

42. Кравченко О.М. Інтеграція стандартів охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці України до стандартів Європейського Союзу. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 4. Том 2. С. 189–195. DOI: 10.32850/sulj.2022.4.2.29

43. Кравченко О.М. Розмежування понять «конфіденційна інформація» та «комерційна таємниця» у стратегії інформаційної доктрини України. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. №4(81). С. 98–104. DOI: 10.32782/2523-4269-2022-81-4-1-98-104

44. Кравченко О.М. Охорона конфіденційної інформації та комерційної таємниці в умовах воєнного стану. *Науковий вісник*

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. Спецвипуск №1. С. 471–475. DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-471-475

45. Кравченко О.М. International exsperience of regulatory and legal protection of commercial business secrets. *Philosophy, economics and law review*. 2023. №1. С. 285–295. DOI: 10.31733/2786-491X-2023-1-285-295

46. Кравченко О.М. Організаційно-правові заходи забезпечення охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці бізнесу в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2023. № 3.Том 34 (73). 2023. С. 48–53. DOI: 10.32782/TNU-2707-0581/2023.3/09

47. Кравченко О.М. Розмежування понять «конфіденційна інформація бізнесу» і «конфіденційна інформація про фізичну особу». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. Спецвипуск № 2 (127). С. 22–29. DOI: 10.31733/2078-3566/2023-6-22-29

48. Кравченко О.М. Удосконалення організаційно-правового забезпечення охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці бізнесу в Україні. *Екологічне право*. 2024. № 1–2. С. 21–27. DOI: 10.37687/2413-7189.2024.1-2.4

49. Кравченко О.М. Самохист та охорона комерційної таємниці бізнесу або конфіденційної інформації бізнесу в Україні. *Екологічне право*. 2025. Вип. 2. С. 54–59. DOI: 10.37687/2413-7189.2025.2.9

50. Кравченко О.М. Комерційна таємниця як елемент інформації з обмеженим доступом в секторі інформаційної безпеки України. *Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави* : зб. матер. наук.-практ. конф. (Київ, 19.03.2015). Київ : Центр навч., наук. та період. видань НА СБ України, 2015.С. 435–436.

51. Кравченко О.М. Проблеми адаптації вітчизняного законодавства про комерційну таємницю до стандартів ЄС. *Модернізація українського суспільства у світлі угоди про асоціацію з ЄС* : зб. тез (Київ, 02–03.04.2015). Київ : Акад. праці і соц. відносин Федер. проф. спілок України, 2015. С. 107.

52. Кравченко О.М. Захист комерційної таємниці в Україні. *Україна в сучасному світі: виклики і можливості* : зб. тез наук. конф. викладачів, аспірантів і студентів (Київ, 13–14.04.2016) : у 2-х т. Т. 1. Секція 1. Київ : Акад. праці, соц. відносин і туризму, 2016. С. 88–90.

53. Кравченко О.М. Сучасні загрози комерційній таємниці в Україні. *Право як регулятор суспільних відносин: історія, теорія, практика* :

матеріали міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 2016). Київ : ВГО «Майбутнє України» ; журнал «Публічне право». С. 78–80.

54. Кравченко О.М. Правове регулювання комерційної таємниці в Україні. *Цілі сталого розвитку: глобальні та національні виміри* : матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 05–06.04.2017) / за заг. ред. Т. В. Семигіної. Київ : Акад. праці, соц. відносин і туризму, 2017. С. 201–204.

55. Кравченко О.М. Стан охорони комерційної таємниці суб'єктів господарювання на тимчасово окупованих територіях України та в зоні проведення АТО. *Актуальні проблеми соціально-правового статусу осіб, постраждалих під час проведення АТО* : зб. матеріалів всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 19.04.2017) / упор. Я. В. Журавель, О. С. Хопун; заг. ред. Т. В. Семигіної. Київ : Акад. праці, соц. відносин і туризму, 2017. С. 36–39.

56. Кравченко О.М. Промислове шпигунство. *Правове регулювання суспільних відносин в умовах демократизації Української держави* : матеріали VII Міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 18–19.05.2017) / уклад. І. П. Голосніченко, Т. О. Чепульченко, В. Ю. Пряміцин. Київ : НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2017. С. 128–129.

57. Кравченко О.М. Вдосконалення законодавства України у сфері захисту комерційної таємниці суб'єктів господарювання. *Розвиток Національної системи нормативно-правової інформації: комунікаційний та правовий аспекти (у контексті децентралізації влади в Україні)* : матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 26.05.2017). Київ : НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2017. С. 113–115.

58. Кравченко О.М. Правові проблеми впровадження технології інтернету речей. *Інтернет речей: проблеми правового регулювання та впровадження* : матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 24.10.2017). Київ : НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2017. С. 70–72.

59. Кравченко О.М. Правові механізми протидії корупції як 16 ціль у забезпеченні сталого розвитку. *Сучасні проблеми управління: імперативи забезпечення сталого розвитку* : матеріали IX Міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 23–24.11.2017). Київ : НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2017. С. 226–227.

60. Кравченко О.М. Засади реформування правоохоронних органів України. *Стан та перспективи реформування сектору безпеки та оборони України* : матеріали міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 24.11.2017): у 2-х т. Т. 2. Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2017. С. 73–75.

61. Кравченко О.М. Право суб'єкта господарювання на комерційну таємницю та її захист в Україні. *Правова реальність у трансформаційних умовах розвитку сучасної держави* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 28.02.2018). Київ : Центр учбової літератури, 2018. С. 58–61.

62. Кравченко О.М. Правове регулювання комерційної таємниці в Україні (інформаційно-правові аспекти). *Правове регулювання суспільних відносин на шляху до сталого розвитку* : матеріали VIII Міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 15–20.05.2018). Київ : НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2018. С. 236–237.

63. Кравченко О.М. Охорона комерційної таємниці суб'єктами господарювання в Україні. *Стан та перспективи реформування сектору безпеки та оборони України* : матеріали II Міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 30.11.2018). Київ : УДО України; КНУ «Ім. Тараса Шевченка»; Нац. акад. прокуратури України; Інститут УДО України КНУ «Ім.Тараса Шевченка», 2018. С. 300–301.

64. Кравченко О.М. Охорона комерційної таємниці від сучасних загроз. *Юридична практика в країнах ЄС та в Україні на сучасному етапі* : матеріали міжн. наук.-практ. конф. (м. Арад, Румунія, 25–26.01.2019). Арад : вид-во Західного ун-ту ім. Васіле Голдеш, 2019. С. 373–376.

65. Кравченко О.М. Удосконалення законодавства України в сфері охорони комерційної таємниці суб'єктів господарювання. *Євроінтеграція: польський досвід і українські перспективи* : матеріали міжн. наук.-практ. конф. (Одеса, 29.04.2019). Одеса : Міжн. гуманітарний ун-т, 2019. С. 54–59.

66. Кравченко О.М. Охорона комерційної таємниці. *New challenges of legal science in Ukraine and EU countries* : international scientific and practical conference (Miskolc, Hungary, 04.19–20.2019). Miskolc: Izdevniecība «Baltija Publishing», 2019. С. 229–232.

67. Кравченко О.М. Сучасний стан нормативно-правової охорони комерційної таємниці в Україні. *Цивільне право і процес: витоки, здобутки та перспективи розвитку* : матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 18–19.12.2020). Київ : Київський регіональний науковий центр НАПрН України, 2020. С. 105–108.

68. Кравченко О.М. Розвідувальна таємниця як новий вид таємної інформації в Україні. *Право та закон: теорія, методологія, практика* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна

юриспруденція» (Київ, 15.04.2021). Київ : Центр учбової літератури, 2021. С.38–41.

69. Кравченко О.М. Комерційна таємниця. *Право та закон: теорія, методологія, практика* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 15.04.2021). Київ : Центр учбової літератури, 2021. С.57–61.

70. Кравченко О.М. Дистинкція між конфіденційною інформацією та комерційною таємницею. *Право та закон: теорія, методологія, практика* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 15.04.2021). Київ : Центр учбової літератури, 2021. С.35–38.

71. Кравченко О.М. Конкурентна розвідка та конкурентна контррозвідка підприємства, установи чи організації. *Модернізація інститутів держави і права під впливом глобалізації* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 25.11.2021). Київ : Центр учбової літератури, 2021. С. 57–62.

72. Кравченко О.М. Конфіденційна інформація в Україні. *Правова держава в умовах воєнного та післявоєнного стану* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 09.06.2022). Київ : Центр учбової літератури, 2022. С. 43–46.

73. Кравченко О.М. Конфіденційна інформація та комерційна таємниця в Україні. *Роль юридичної науки у становленні нового світового порядку у воєнний і післявоєнний час* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. (м. Рига, Латвійська Республіка, 29-30.07.2022). Рига : Балтійська міжнародна академія, 2022. С. 166–169. DOI: 10.30525/978-9934-26-229-6-42

74. Кравченко О.М. Комерційна таємниця та конфіденційна інформація у бізнес-просторі України. *Правові та безпекові аспекти життя в Україні* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 14.10.2022). Київ : Центр учбової літератури, 2022. С.15–17.

75. Кравченко О.М. Стан та розвиток охорони комерційної таємниці в Україні. *Становлення та розвиток правової держави: проблеми теорії та практики* : зб. матеріалів XV Міжн. юрид. наук.-практ. конф. Присвячена 102-річчю НУК імені адмірала Макарова (Миколаїв, 28–29.12.2022). Миколаїв: НУК імені адмірала Макарова, 2022. С. 171–174. DOI: 10.36059/978-966-397-287-9-48

76. Кравченко О.М. Особливості адміністративно-правової охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці в Україні. *Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених* : зб. Матеріалів всеукр. наук.-практ. конф. до Дня науки та 30-річчя Нац. академії правових наук України (Київ, 18.05.2023). Київ: Науково-дослідний інститут правотворчості та науковоправових експертиз НАПрН України; Рада молодих вчених НАПрН України, 2023. С. 608–612.

77. Кравченко О.М. Розмежування понять конфіденційна «інформація про фізичну особу» та «конфіденційна інформація бізнесу» в Україні. *«ПРОКІЇВ»*: зб. матеріалів 1-ої всеукр. наук.-практ. конф. з міжн. участю (Київ, 26.03.2024). Київ: КНДУ «Науково-дослідний інститут соціально-економічного розвитку міста», 2024. С. 457–459.

78. Кравченко О.М. Комерційна таємниця та конфіденційна інформація бізнесу в Україні. *Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів*: зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. (Одеса, 26.04.2024). Одеса: Нац. університет «ОЮА»; Південний регіональний центр Нац. акад. правових наук України, 2024. С. 670–673.

79. Кравченко О.М. Пропозиції щодо вдосконалення понятійно-категоріального апарату у сфері комерційної таємниці та конфіденційної інформації бізнесу в Україні. *Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених* : зб. Матеріалів II всеукр. наук.-практ. конф. до Дня науки (Київ, 17.05.2024). Київ: Науково-дослідний інститут правотворчості та науковоправових експертиз НАПрН України; Рада молодих вчених НАПрН України, 2024. С. 198–201.

80. Кравченко О.М. Конфіденційна інформація та сімейна таємниця в Україні. *Розвиток сімейного законодавства України в умовах оновлення (рекодифікації) цивільного законодавства України*: зб. матеріалів Круглого столу (Київ, 04.06.2024). Київ: Науково-дослідний інститут правотворчості та науковоправових експертиз НАПрН України; Координаційне бюро з проблем сімейного права відділення цивільно-правових наук НАПрН України, 2024. С. 22–26.

Information about the author:

Kravchenko Oleksandr Mykolaiovych,

Candidate of Science of Law,

Kyiv, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-8870-7662>